

УДК 329.78:061.1ЄС

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.5.5>

Наталія ЛЕВЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, докторант кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, Черкаська область, Україна, 20300

ORCID: 0000-0002-5479-1907

Scopus-Author ID: 57216785280

Бібліографічний опис статті: Левченко, Н. (2021). Становлення та розвиток молодіжної роботи: європейський досвід. *Ввічливість. Humanitas*, 5, 29–38, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.5.5>

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Проведення розпочатих реформ в Україні та виконання міжнародних вимог Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у сфері молодіжної політики є важливим етапом становлення та розвитку молодіжної роботи. Роль молоді, молодіжної роботи, визнання молодіжних працівників у молодіжній політиці на всіх рівнях держави – це великий крок у розвитку майбутньої сильної європейської країни. Мета роботи – проаналізувати особливості становлення та розвитку молодіжної роботи в країнах Європейського Союзу. Для досягнення мети в дослідженні використано комплекс загальнонаукових методів: аналіз наукових публікацій для окреслення сутності проблеми становлення та розвитку молодіжної роботи в країнах ЄС, аналіз, синтез – для виокремлення особливостей розвитку молодіжної роботи в країнах ЄС, систематизація та узагальнення проблем становлення та розвитку молодіжної роботи в різних країнах ЄС для формулювання висновків за результатами дослідження.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що в дослідженні вперше розглянуто становлення та розвиток молодіжної роботи у 13 країнах Європейського Союзу (Австрія, Болгарія, Данія, Естонія, Італія, Латвія, Німеччина, Польща, Словаччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія), окреслено історичні етапи розвитку молодіжної роботи в країнах ЄС, вивчено нормативно-правові документи, акти, які регламентують молодіжну політику та молодіжну роботу, висвітлено форми роботи з молоддю, заходи, які організовують для молоді, та аспекти підготовки молодіжних працівників у країнах ЄС.

Становлення та розвиток молодіжної роботи в країнах Європейського Союзу мають різний рівень; кожна країна особлива, має свої звичаї, традиції, історію розвитку молодіжної роботи, нормативно-правову базу, стратегії розвитку, програми для підготовки фахівців молодіжної роботи – молодіжних працівників.

Ключові слова: молодіжна політика, молодіжна робота, молодь, соціальна робота, країни ЄС.

Nataliia LEVCHENKO

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Doctoral Student at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 2 Sadova str., Uman, Cherkasy region, Ukraine, 20300

ORCID: 0000-0002-5479-1907

Scopus-Author ID: 57216785280

To cite this article: Levchenko, N. (2021). Stanovlennia ta rozvytok molodizhnoi roboty: yevropeyskyi dosvid [Establishment and development of youth work: European experience]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 5, 29–38, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.5.5>

ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF YOUTH WORK: EUROPEAN EXPERIENCE

Carrying out the initiated reforms in Ukraine and fulfilling the international requirements of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in the field of youth policy is an important stage in the formation and development of youth work. The role of youth, youth work, recognition of youth workers in youth policy at all levels of the state is a big step in the development of a future strong European country. The article considers the formation and development of youth work in 13 countries of the European Union (Austria, Bulgaria, Denmark, Estonia, Italy, Latvia, Germany, Poland, Slovakia, Hungary, Finland, France, Czech Republic); normative-legal documents, acts regulating

youth policy and youth work are studied; forms of work with youth, events organized for young people and aspects of training of youth workers in EU countries are covered.

The purpose of the study is to analyze the peculiarities of the formation and development of youth work in the countries of the European Union. To achieve goal of the study a set of general scientific methods were used: analysis of scientific publications to outline the essence of the problem of formation and development of youth work in the EU; analysis, synthesis – to highlight the features of the development of youth work in the EU; systematization and generalization of problems of formation and development of youth work in different EU countries to formulate conclusions based on the results of the study. Research results: formation and development of youth work in the countries of the European Union have different levels; each country is special, has its own customs, traditions, history of youth work, legal framework, development strategies, programs for training youth work specialists – youth workers.

Key words: *youth policy, youth work, youth, social work, EU countries.*

Актуальність проблеми. Молодіжна робота є важливою для Ради Європи. Завдяки творчості молодих людей, компетентності, соціальній прихильності, їхньому внеску в суспільство та впевненості в завтрашньому дні стануть стійкими цінності Ради Європи щодо прав людини, демократії та верховенства права. Молодіжна робота в поєднанні з ефективною державною політикою є неocenною в забезпеченні того, щоб молоді люди отримали змогу здобути знання, навички, необхідні для залучення громадян до соціальних дій (Youth wort).

Рада Європи визначила поняття «молодіжна робота» як сукупність заходів, що проводять із молоддю та для молоді в соціальній, освітній, культурній або політичній сферах. Основною метою молодіжної роботи є надання молодим людям можливостей формувати своє майбутнє. Згідно з Резолюцією Ради Європи про молодіжну роботу, вона базується на неформальній та інформальній освіті, її проводять поза межами формальної освіти, а організовують молодь та спеціалісти з молодіжної роботи (Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах, 2018).

Молодіжна робота – це термін, що охоплює широкий спектр заходів соціального, культурного, освітнього, екологічного та політичного характеру з молоддю та для них, у групах чи окремо. Молодіжну роботу проводять платні та волонтерські молодіжні працівники. Вона базується на неформальних процесах навчання, орієнтованих на молодь та на їхню добровільну участь у них (Youth wort).

Рада Європи розробила Портфоліо з питань молодіжної роботи для молодіжних лідерів та молодіжних працівників, метою якого є визначення, оцінка та облік компетенцій молодіжних лідерів та молодіжних працівників, а також вироблення навчальних цілей та цілей розвитку. Портфоліо є відчутною ілюстрацією прихильності урядів держав-членів у сприянні

визнання неформальної освіти, навчання молодих людей та компетентностям, набутим завдяки роботі з молоддю. Портфоліо розроблене у світлі досвіду та практик Ради Європи щодо підготовки молодіжних лідерів та молодіжних працівників з початку 70-х років. Воно охоплює широкий спектр предметів, включаючи організацію міжнародної діяльності, роботу в міжнародних молодіжних структурах, міжнародне співробітництво молоді, освіту в галузі прав людини, управління конфліктами, участь молоді, громадянство та багато інших тем (Youth wort).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У працях науковців (Є. Бородін, Ю. Борисова, Н. Літвінова, І. Хохрякова та ін.) висвітлено законодавчі засади та інституційну будову молодіжної політики європейських країн, концептуальні положення основних програмних документів, що регламентують її впровадження на сучасному етапі, а також розглянуто моделі та досвід державної підтримки молодих громадян країн-членів Європейського Союзу (Сучасний європейський досвід формування та реалізації молодіжної політики, 2008).

В. Мотречко розглядає моделі молодіжної політики, зумовлені особливостями й виробленням єдиного підходу до її формування в країнах-членах ЄС (Мотренко, 2014). Практичний досвід молодіжної роботи в європейських країнах, діяльність європейських молодіжних центрів у контексті підтримки Радою Європи неурядових організацій ЄС висвітлено у праці Є. Бородіна, Н. Літвінової (Бородін, Літвінова, 2010). Надбання у сфері державної молодіжної політики, молодіжної роботи, використання підходів до залучення громадського сектора до молодіжної роботи висвітлено в доповідях політиків, управлінців різних рівнів, молодіжних працівників, науково-педагогічних працівників, науковців О. Яреми, Є. Бородіна, І. Беляєвої, І. Пеші, А. Острікової, В. Яцук,

В. Ткачук, Ю. Афанасьєвої, О. Бондаренко, Ю. Борисової, К. Боровик, М. Вишневської, Л. Гиренко, І. Дегтярьової та ін. під час II Між-регіональної науково-практичної конференції із цієї проблематики, що відбулася у м. Дніпрі у 2017 р. (Молодіжна політика та молодіжна робота, 2017). Над проблемою аналізу моделей молодіжної політики та узагальнення європейського досвіду щодо шляхів залучення молодого покоління до участі в політичних та соціальних процесах працювала М. Гуцалова (Гуцалова, 2014). У науковій праці Н. Подобєд розкриває особливості молодіжної політики в країнах світу та обґрунтовує можливості застосування зарубіжного досвіду під час розробки та реалізації основних напрямів державної молодіжної політики в Україні (Подобєд, 2011).

С. Гринчишин теоретично й методологічно обґрунтував особливості формування та реалізації державної молодіжної політики в умовах глобалізації, а саме проаналізував роботу загальноєвропейських та національних структур, відповідальних за реалізацію молодіжної політики в країнах Європи, та окреслив можливості реформування молодіжної політики в Україні на основі європейського досвіду (Гринчишин, 2020). В. Мотречко узагальнила зарубіжний досвід запровадження молодіжної політики та запропонувала шляхи його адаптації в діяльності суб'єктів місцевого самоврядування України (Мотречко, 2018).

Аналіз наукових джерел засвідчив, що більшість із них розкривають різні проблеми молодіжної політики. Найчіткіше зв'язок молодіжної політики та молодіжної роботи прослідковуємо в матеріалах програми «Молодіжний працівник», де висвітлено поняття «молодіжна робота», її особливості та зразки ефективної молодіжної роботи на локальному та регіональному рівнях.

Проведені дослідження попередників окреслюють питання розвитку молодіжної роботи, зокрема, звернено увагу на політичні та загальнотеоретичні аспекти порушеної проблеми. Проте молодіжна робота в країнах ЄС зазначає постійний розвиток і трансформації, що залишились поза увагою дослідників і визначають актуальність нашої розвідки.

Мета дослідження – проаналізувати особливості становлення та розвитку молодіжної роботи в країнах Європейського Союзу.

Для досягнення мети в дослідженні використано комплекс загальнонаукових **методів**: аналіз наукових публікацій для окреслення сутності проблем становлення та розвитку системи молодіжної роботи в країнах ЄС, аналіз та синтез – для виокремлення особливостей розвитку молодіжної роботи в країнах ЄС, систематизація та узагальнення проблем становлення та розвитку системи молодіжної роботи в різних країнах ЄС для формування висновків за результатами дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теперішня увага молодіжного партнерства ЄС та Ради Європи до молодіжної роботи відбувається через підтримку заходів щодо якісної роботи з молоддю з обох сторін, сприяння досягненню суспільного, політичного та формального визнання молодіжної й неформальної освіти, сприяння розвитку якісної молодіжної роботи та підтримки відповідних інструментів і механізмів, підтримки поширення та обміну успішними й інноваційними ініціативами щодо визнання роботи з молоддю і неформальної освіти, обмін інформацією й просування практики і політики молодіжної роботи в Європі її актуальності за допомогою відповідних публікацій, поповнення наявних знань про навчальну мобільність, керування та консолідацію роботи Європейської платформи з мобільності для навчання (Youth wort).

Європейська платформа з навчальної мобільності в молодіжній сфері (EPLM) – це простір для обміну та співпраці молодіжних організацій, дослідників, політиків і практиків, таких як тренери та молодіжні працівники. Тут прагнуть створити умови для розвитку якісної сталої навчальної мобільності для всіх у молодіжній сфері Європи, працюють над досягненням якості, впливу, знань, інклюзивності, участі, сталості, видимості та визнання навчальної мобільності у формальній і неформальній освіті та навчанні в Європі (European Platform on Learning Mobility).

У Німеччині молодіжну роботу проводять асоціації, молодіжні групи та ініціативи, установи молодіжної роботи й громадські організації, що підтримують молодь. Пріоритетами молодіжної роботи в цій країні є позашкільна освіта, включаючи загальну, політичну, соціальну, охоронну, культурну, природознавчу та технічну освіти, робота з молоддю

у спортивних іграх, робота з молоддю в школі та сім'ї, міжнародна робота з молоддю, відпочинок дітей та молоді, консультування молоді. Молодіжна робота в молодіжних організаціях як ціннісно орієнтованих громадах є ще одним видом молодіжної роботи (Country sheet on youth work in Germany).

Нині в Німеччині, як правило, дотримуються певних характеристик та принципів молодіжної роботи, зокрема множинності молодіжних організацій, волонтерської роботи, підтримки фахівців молодіжної роботи. Діяльність є добровільною й орієнтованою на потреби та інтереси молоді.

Робота з дітьми та молоддю є частиною системи обслуговування дітей і молоді в Німеччині. Служби в справах дітей та молоді, як правило, охоплюють усі послуги допомоги, освіти та опіки для дітей, молоді та їхніх сімей за межами школи. Молодіжна робота пропонує широкий спектр послуг та розважальних заходів для молоді і дітей незалежно від їхнього віку, походження, освіти, статі і, зокрема, будь-яких проблем, які в них можуть виникнути або які їм приписують.

Федеральні уряди та штати лише встановлюють загальні правові положення щодо необхідності надання послуг у справах дітей і молоді та загальних цілей, які ці послуги мають реалізувати. Більшість дитячої та молодіжної роботи організують та фінансують на місцевому, районному та міському рівні. Це сприяє виникненню низки організаційних форм, послуг і структур (Youth work).

Австрія – країна, в якій молодіжна робота має дуже широкий та різноманітний спектр пропозицій і заходів у сфері соціальних дій, насамперед це включає заходи щодо освіти та навчання молоді, які надають поза офіційною системою шкільної освіти, або послуги, які надають державні служби захисту дітей та молоді. Так був уведений термін «позакласна/позашкільна молодіжна робота». Робота з дітьми та молоддю – це добровільна пропозиція у вільний час дітей і молоді, в якій вони не зобов'язані брати участь. В Австрії позашкільна молодіжна робота має сильний акцент на діяльності у вільний час і, отже, орієнтована на неформальне навчання молоді, визначає кваліфіковані й заплановані дозволення і соціально-педагогічні пропозиції та заходи. Основною метою молодіжної роботи є популяризація потенціалу й сильних сторін

молоді. З одного боку, робота з молоддю реалізує зміст і цілі основ молодіжної політики. З іншого боку, це сейсмограф і перекладач для потреб, проблем, побажань та вимог молодих людей, що впливає на майбутні стратегії молодіжної політики, сприяє особистісному розвитку молодих людей. Із цією метою молодіжна робота має бути пов'язана з інтересами підлітків і разом з ними бути розробленою. Так, молодь отримує повноваження щодо самовизначення й заохочується розділити відповідальність у суспільстві та отримати соціальну прихильність (Austria. Youth work).

Історія діяльності молодіжної роботи в *Чеській Республіці* сягає середини XIX століття, а її основний розвиток стартував на початку XX століття разом із Бенджаміном Свойсіком. Вона процвітала під час так званої першої Чехословацької Республіки в період між двома світовими війнами. Нацистська окупація та соціалістично-комуністичні режими зробили багато централізованих державних дій проти вільного розвитку галузі. Вони зосередилися на наданні деяких нових концепцій, підходів або матеріальних умов, які залишилися.

Нині робота з молоддю в Чеській Республіці організована в двох основних напрямках: робота з молоддю на основі неформальної освіти, інформального навчання та розвитку особистості; робота з молоддю на основі так званої освіти, що базується на дозвіллі (відповідно до педагогіки та шкільних актів).

Існують також послуги, як соціальна допомога, насамперед орієнтовані на дітей та молодь, які перебувають у групі ризику, бідності, неблагополуччя чи інституційного піклування.

Держава підтримує молодіжні організації фінансово на основі державних програм субсидій для підтримки роботи з дітьми та молоддю в неурядових організаціях.

Якість молодіжної роботи в освіті, що базується на дозвіллі, забезпечує законодавство про освіту, а в неформальній роботі з молоддю – «Громадська організація, визнана Міністерством освіти, молоді та спорту за надання якісної молодіжної роботи» (Czech Republic. Youth Work).

У *Данії* термін «робота з молоддю» нешироко використовується, однак молодіжна робота проводиться в державному секторі в муніципальних дозволеннях, таких як молодіжні

клуби. Немає великих національних програм роботи з молоддю, однак існує певне національне фінансування, на яке можуть подавати заявки асоціації (Denmark. Youth Work).

Проаналізувавши різний досвід країн Європейського Союзу у становленні та розвитку молодіжної роботи, вважаємо одним із кращих, передових досвід *Естонії*. Історія молодіжної роботи в Естонії становить понад 100 років, адже коріння молодіжної роботи сягають XIX століття, часів створення попередньої молодіжної роботи. Перший закон про молодіжну роботу був прийнятий у 1936 році (Закон про молодіжні організації). На законодавчому рівні молодіжна робота має таке визначення: «Молодіжна робота – це створення умов для сприяння різноманітному розвитку молодих людей, які дають змогу їм бути активними поза межами своїх сімей, здобувати офіційну освіту, в рамках системи освіти дорослих».

В Естонії молодіжна сфера складається з двох частин – молодіжної роботи та молодіжної політики, які тісно пов'язані між собою, а формування державної політики включає обидві частини. Основами молодіжної політики та нормативами щодо роботи з молоддю на найвищому рівні є Закон про роботу з молоддю, що забезпечує правову основу для організації та фінансування молодіжної роботи, і план розвитку молодіжної сфери на 2014–2020 роки, який розглядає причини проблем, що стосуються молоді.

Якість роботи з молоддю оцінюється по-різному залежно від механізму, проекту чи програми. Наприклад, є компетенції молодіжних працівників (включаючи професійний стандарт), модель оцінки якості для місцевих муніципалітетів та фінансування хобі-освіти та хобі-діяльності в місцевих муніципалітетах.

Молодіжні працівники не визначені в Законі про роботу з молоддю. Роботу молодіжних працівників в основному оплачують, близько 8% молодіжних працівників виконують роботу на добровільних засадах. Усіх, хто працює з молоддю, називають молодіжними працівниками, незалежно від того, чи отримують вони зарплату. Молодіжну роботу можна вивчати в трьох університетах Естонії на різних рівнях (вищий ступінь прикладних наук, ступінь бакалавра, магістр).

Поширюють інформацію про роботу з молоддю переважно молодіжні установи, організації, молодіжні працівники та місцеві муніци-

палітети. Вони надають молодим людям інформацію про навколишнє життя, підтримують їхню незалежність, розширюють їхні знання про різні можливості та вибори, щоб краще організувати своє життя, та збільшують значущу участь у суспільстві. Інформація про молодь в Естонії орієнтована на молодь віком 7–26 років і базується на потребах та інтересах молоді. Ключовими ініціативами щодо підвищення обізнаності молоді є, наприклад, Національний тиждень роботи з молоддю та Міжнародний день молоді. Щодо впливу молодіжної роботи є також деякі ініціативи: розробка та інформування про вплив молодіжної роботи в Європі та ретельна система моніторингу й аналізу якості та впливу молодіжної роботи.

У жовтні 2019 року розпочався офіційний процес нового «Плану розвитку молодіжної сфери на 2021–2035 роки». 28 листопада 2019 року Уряд затвердив пропозиції до складання нового плану розвитку, який продовжує останній, чинний план розвитку. У листопаді 2020 року новий план розвитку отримав схвалення уряду і був переданий парламенту, який має підтвердити його найпізніше до кінця року.

У 2019 році Міністерство освіти та наукових досліджень замовило дослідження щодо адміністративних органів у складі міністерства, пропонованих послуг та пошуку рішень для реорганізації служб та функцій. Оскільки є кілька установ, які впроваджують ту ж чи схожу політику, було запропоновано об'єднати ці інституції в одне велике спільне агентство. Реформа вступила в дію 1 серпня 2020 року. Створено організацію Рада освіти та молоді (Estonia. Youth Work).

У *Фінляндії* робота з молоддю займає сильну законодавчу позицію, що є рідкістю порівняно з іншими європейськими країнами. Робота з молоддю – це не лише пропозиція цільових форм роботи з молоддю, молодіжні майстер-класи або групи підтримки однолітків, а й послуги для кожного в підтримці їхнього добробуту та гарного життя взагалі. Як і у формальній освіті, відповідальність за те, як організувати послуги неформального навчання, покладена на муніципалітети місцевого рівня. Громадське суспільство, неурядова молодіжна організація та молодіжні організації на національному й місцевому рівнях також відіграють активну роль.

Молодіжна робота для всіх діє як за допомогою служб відкритого доступу в приміщеннях вільного часу (будівлі), в мобільних приміщеннях (фургони для молоді), так і у вебпросторах (використання баз даних для самообслуговування або підтримки від молодіжних працівників та однолітків), як частина багатогалузевих послуг (єдині довідкові центри), а також розташованих на відкритому повітрі, за межами шкільної території або на території школи після уроків чи під час навчального дня, що розглядають як «роботу шкільної молоді».

Більшість фахівців молодіжної роботи та молодіжних заходів організовують муніципалітети, неурядові асоціації молоді та молодіжної роботи, національні молодіжні центри увечері, у вихідні та під час шкільних канікул.

Заходи фінансуються за правилами, визначеними в Законі про молодь. Сама молодь має брати активну роль у плануванні, реалізації та оцінці цієї діяльності (Finland. Youth Work).

У Франції робота з молоддю не має чіткого визначення і посиляється на різні реалії та професійні практики, загалом вона асоціюється з сектором «соціокультурної анімації» – частиною сектора неформальної освіти. За останні роки він зазнав багатьох змін як професійно, так і законодавчо, зокрема професіоналізації та прогресивної інституціоналізації (France. Youth Work).

Робота з молоддю в Угорщині відповідає традиціям молодіжної політики. З 2003 року існують різні форми офіційної освіти молодіжних працівників, але престиж та визнання молодіжної професії все ще не можна порівнювати з іншими галузями освіти. В Угорщині немає офіційного визначення роботи з молоддю.

Зараз робота з молоддю в Угорщині має два рівні організації. Конкретні «низові» молодіжні громади можна визначити на місцевому (невеликому) рівні. У цій сфері діють численні громадські організації (зокрема, скаутський рух та інші релігійні молодіжні організації). Зазвичай їх фінансує центральний уряд або (переважно) гранти ЄС.

Громадська інфраструктура пов'язана з Молодіжним фондом Єлизавети, який служить методологічним підґрунтям для молодіжної роботи або пов'язаний з обов'язковою молодіжною діяльністю муніципальних органів влади. Не існує окремої національної стратегії роботи з молоддю. Тим не менш у Національній

молодіжній стратегії є підрозділ, який закликає до кращого визнання молодіжної роботи, розроблення набору критеріїв роботи молоді на місцях та посилення освітніх цілей молодіжної роботи (Hungary. Youth Work).

В Італії досі немає законодавчої бази для специфічної форми професійної чи добровільної діяльності, спрямованої на молодь, низка різноманітних практик роботи з молоддю, переважно на місцевому рівні, що проводять третій Сектор, може потрапити до загальної категорії молодіжної роботи, як це визначено на європейському рівні.

З огляду на інтерес до еволюції молодіжної роботи на європейському рівні нині обговорюють національний закон про визнання молодіжної роботи та молодіжних працівників. У контексті законопроекту молодіжного працівника називають як «соціально-освітній інструктор для молоді».

Практика роботи з молоддю, яку підтримує центральний уряд Італії, включає переважно роботу молоді на основі центрів (тобто молодіжних центрів із відкритим доступом, молодіжних інформаційних центрів), роботу з молоддю, роботу в літніх таборах та неформальну освіту, що надається волонтерам у рамках Універсалу. Законодавча влада щодо молодіжної роботи переважно належить регіонам та автономним провінціям у рамках їхніх законів про молодіжну політику. Тим не менш за останні два десятиліття низка загальнодержавних заходів вплинула на розвиток молодіжної роботи на регіональному та місцевому рівнях. Це такі заходи: соціальна та освітня політика щодо дітей та підлітків; соціально-виховна робота з неповнолітніми з групи ризику; громадська служба з конкретним посиленням на роботу місцевих операторів, які підтримують освітній та професійний досвід молодих волонтерів; підтримка діяльності молодіжної роботи за допомогою низки національних конкурсів проєктів.

З 1980-х років програми Європейського Союзу та Ради Європи для молоді сприяли зростанню нового покоління молодіжних працівників, які активно беруть участь у реалізації Європейської стратегії молодіжної роботи, зокрема, молодіжні обміни, транснаціональне волонтерство, структурований діалог із політиками, підтримка молодіжних ініціатив, транснаціональна мобільність молодіжних працівників,

стратегічні партнерства для визнання молодіжної роботи, навчальні заходи з питань навичок та компетенцій молодіжної роботи.

Деякі регіони (Кампанія, П'ємонт та Апулія) нещодавно визнали необхідність спеціальних заходів щодо підготовки молодіжних працівників на законодавчому рівні. Вживання поняття «молодіжний працівник» у тексті цих регіональних законів Італії означає особливий інтерес для того, щоб почати формувати такий профіль у рамках європейської молодіжної політики. Цей процес обговорення проблеми визнання молодіжної роботи з європейського погляду також відкритий для організацій, які успадкували традиції соціально-освітньої роботи, що існували в Італії ще до початку державної політики в молодіжному секторі (Italy. Youth Work).

У Латвії молодіжна політика – це цілеспрямований комплекс заходів у всіх сферах державної політики для сприяння повноцінному та різнобічному розвитку молоді, її включенню в суспільство та покращенню якості життя. У результаті реалізації молодіжної політики зацікавлені сторони (державні та муніципальні установи, молодіжні організації тощо) просувають ініціативи молодих людей, їх участь у прийнятті рішень та суспільному житті, підтримують молодіжну роботу та забезпечують дітям легший перехід до статусу дорослого, що передбачає відповідні заходи для особистісного розвитку молоді. Основою молодіжної політики є молодіжна робота – запланований практичний комплекс заходів, розроблених для молоді (заходи, проекти, програми) з метою покращення якості їхнього життя. У Законі про молодь молодіжну роботу визначено як набір запланованих практичних заходів, орієнтованих на молодь, які забезпечують реалізацію молодіжної політики, розвиток ціннісної орієнтації молодих людей та закріплення в них загальнолюдських цінностей. Основними цілями молодіжної роботи, визначеними Законом про молодь, є: підтримка та просування ініціативи молодих людей, створюючи сприятливі умови для їхнього інтелектуального та творчого розвитку; надання молодим людям змоги набути життєвих навичок, знань та компетентностей шляхом неформальної освіти; надання змоги молоді ефективно використовувати свій вільний час; надання молодим людям доступу до інформації, що відповідає їхнім потребам (Latvia. Youth Work).

У Болгарії якісна молодіжна робота є передумовою забезпечення оптимального розвитку та практики молоді. Молодіжні організації, молодіжні служби та молодіжні працівники разом із відповідними зацікавленими сторонами планують та впроваджують заходи та програми, що відповідають інтересам, потребам та досвіду молоді. У Болгарії кількість навчальних посібників із неформального навчання є обмеженою. Відсутність спеціальної системи підготовки кадрів для офіційної освіти для молодіжних працівників призводить до неефективного використання можливостей фахівців, що працюють у цій галузі. Саме тому Міністерство молоді та спорту Болгарії у середині 2019 року офіційно розпочало проект програми «Розвиток людських ресурсів». Основна його мета – покращити доступність, ефективність та якість молодіжних послуг шляхом створення, впровадження та затвердження стандартів якості та об'єктивних показників ефективності з урахуванням кінцевого результату для молодої людини, яка їх використовує. Проект допоможе розробити стандарти молодіжних послуг, що забезпечуватиме однаковий рівень якості надання послуг, які ведуть до реальних знань, навичок та компетентностей, та побудувати ефективну систему оцінки та контролю якості. Створюючи довгострокову та єдину організацію фінансування молодіжних послуг, проект запровадить гнучкі моделі фінансування та оцінки молодіжних послуг, затвердження стандартів та їх упровадження в правову базу, що регулює послуги, які надають молоді віком від 15 до 29 років, та вдосконалення процесів планування, управління та оновлення молодіжної політики.

Юридичне визначення роботи з молоддю в Болгарії є частиною Закону про молодь, де зазначено, що молодіжна робота – це організована діяльність чи ініціатива, метою якої є представлення, захист та розвиток інтересів та потреб молоді. Основними принципами, на яких ґрунтується молодіжна робота, є добровільна участь, толерантність, альтруїзм, співпраця та створення мереж, адаптованість, відповідальність та веселощі. Робота з молоддю відбувається там, де перебуває молодь, залучаючи її до динамічного, незвичайного та творчого процесу. Це міждисциплінарна діяльність, яка використовує методи неформального навчання (Bulgaria. Youth Work).

Історія *словацької* молодіжної роботи пов'язана з національно-визвольним рухом XIX ст., коли багато асоціацій почали регулярно працювати з дітьми та молоддю. Нині існує один документ, що регулює роботу з молоддю, – Закон про підтримку молодіжної роботи. Державне піклування про молодь та спорт належить до компетенції Міністерства освіти, науки та спорту Словацької Республіки. Держава делегує деякі завдання муніципалітетам і містам, а потім надає фінансові та інші матеріальні ресурси. Створюються шкільні заклади, до яких також належать центри дозвілля, що безпосередньо беруть участь у сфері роботи з молоддю.

Термін «молодіжна робота», як його розуміють у деяких західноєвропейських країнах (особливо у Великобританії), був запроваджений законом лише у 2008 році (коли був прийнятий Закон про підтримку молодіжної роботи). До цього часу термін «молодіжна робота» означав будь-яку діяльність із цією цільовою групою, в деяких випадках громадськість і донині сприймає під цим терміном шкільну діяльність. У молодіжній роботі є три посади: молодий лідер (волонтер віком 15–18 років), молодіжний лідер (волонтер старше 18 років) та молодіжний працівник (зайнятий фахівець).

Декларація про визнання неформальної освіти була підписана більш ніж 100 роботодавцями, установами й офіційними зацікавленими сторонами та стала провідною ініціативою щодо підвищення обізнаності про цінність молодіжної праці в Словаччині.

Роботу з молоддю в Словаччині в основному здійснюють неурядові організації, в яких більшість молодіжних працівників є волонтерами. Робота з молоддю у Словаччині фінансується за рахунок грантової схеми MESRS, коштів із муніципальних ресурсів, коштів із ресурсів вищих територіальних одиниць, пожертвувань та внесків від юридичних та фізичних осіб, доходів від реклами, доходів від бізнесу, коштів Європейського Союзу та інших ресурсів (Slovakia. Youth Work).

З 1990 року у Польщі зростають активність громадських організацій, зокрема молодіжних організацій, та подальша професіоналізація галузі. Державна ініціатива в молодіжній політиці з часом зменшується. Остання молодіжна стратегія Польщі офіційно закрилася у 2012 році, а на практиці значно раніше, і проєкт стратегії «Активна молодь» від 2014 року так і не був прийнятий.

Додатковим поворотним моментом у розвитку молодіжної роботи став вступ Польщі до Європейського Союзу у 2004 році та доступ до європейського фінансування молодіжних проєктів. Це сприяло розвитку молодіжних організацій, насамперед у рамках спроб політики перспективи молодіжно-орієнтованої педагогіки: ставлення до молоді як до партнерів, агентів та співавторів, а не як одержувачів послуг, хоча це залишається маргінальним підходом. Це дозволило польським молодіжним працівникам співпрацювати на міжнародному рівні та стати мобільними, використовувати іноземний досвід. Зараз у Польщі існує багато різноманітних організаторів молодіжної роботи (від державних установ до молодіжних ініціатив, масових молодіжних організацій, шкільної молодіжної роботи, неурядових організацій). Немає національних політичних ініціатив, які були б стратегічно спрямовані на сектор молодіжної роботи в цілому, а молодіжна політика фрагментована і розкидана між різними міністерствами, де мало політичних дебатів щодо концепції та цінності різних способів роботи з молоддю (Poland. Youth Work).

Отже, аналіз наукових, інформаційних джерел показав, що країни Європейського Союзу впроваджують, популяризують, розвивають молодіжну роботу в різних аспектах: від молодіжної політики на всіх державних рівнях (місцевий, регіональний, національний) до неформального навчання, різних заходів для молоді й силами молоді.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши наукові джерела, робимо висновок, що становлення та розвиток молодіжної роботи в країнах Європейського Союзу мають різний рівень. Кожна країна особлива, має свої звичаї, традиції, історію розвитку молодіжної роботи, нормативно-правову базу, стратегії розвитку, програми для підготовки фахівців молодіжної роботи – молодіжних працівників. Найактивнішою в цьому напрямі є Естонія, яка працює вже більше 100 років над удосконаленням, розвитком та популяризацією молодіжної роботи та молодіжної політики, професії молодіжного працівника.

Це дослідження не вичерпує всіх проблемних питань заявленої теми. Подальшими науковими дослідженнями можуть бути аналіз та систематизація програм підготовки молодіжних працівників у країнах Європейського Союзу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Austria. Youth work An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/austria/10-youth-work>
2. Bulgaria. Youth Work. An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/bulgaria/101-general-context>
3. Country sheet on youth work in Germany. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262550/Germany_info_youth+work_Nov_2017.pdf/f97a6fd9-6f20-dc56-de47-df6da1622889
4. Czech Republic. Youth Work. An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/czech-republic/10-youth-work>
5. Denmark. Youth Work. An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/denmark/10-youth-work>
6. Estonia. Youth Work. An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/estonia/10-youth-work>
7. European Platform on Learning Mobility. An official website of the European Union. URL: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/european-platform-on-learning-mobility>
8. Finland. Youth Work. An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/finland/10-youth-work>
9. France. Youth Work. An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/france/10-youth-work>
10. Hungary. Youth Work. An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/hungary/10-youth-work>
11. Latvia. Youth Work. An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/italy/10-youth-work>
12. Italy. Youth Work. An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/italy/10-youth-work>
13. Poland. Youth Work. An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/poland/10-youth-work>
14. Slovakia. Youth Work An official website of the European Union. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/slovakia/10-youth-work>
15. Youth work. URL: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/youth-work2>
16. Youth work. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-work>
17. Гринчишин С.С. Механізми реалізації молодіжної політики в умовах глобалізації : дис. ... канд. наук із державного управління : 25.00.02. Київ, 2020. 245 с. URL: <https://ipk.edu.ua/wp-content> (дата звернення: 02.10.2021).
18. Гуцалова М.В. Моделі молодіжної політики в країнах Європейського Союзу. *Наукові праці. Політологія*. 2014. Випуск 218. Том 230. С. 18–21. URL: <https://mk-eu.at.ua/material/naukpratsi/gutsalova.pdf> (дата звернення: 06.10.2021).
19. Бородін Є., Літвінова Н. Діяльність європейських молодіжних центрів у контексті підтримки Радою Європи неурядових організацій. 2010. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03\(6\)/10beieno.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03(6)/10beieno.pdf) (дата звернення: 02.10.2021).
20. Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах : посібник. Київ, 2018 76 с. URL: <https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/ManualYW-1.pdf> (дата звернення: 02.10.2021).
21. Молодіжна політика та молодіжна робота : матеріали II міжрегіональної наук.-практ. конф., 14 грудня 2017 р., м. Дніпро / за заг. ред. Є.І. Бородіна. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 114 с. URL: http://www.dbuara.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_12_14_material_dums.pdf (дата звернення: 02.10.2021).
22. Мотречко В.В. Особливості формування державної молодіжної політики в ЄС та перспективи її імплементації в Україні. 2014. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2014-02\(12\)/3.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2014-02(12)/3.pdf) (дата звернення: 03.10.2021).
23. Мотречко В.В. Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики : дис. ... канд. наук із державного управління : 25.00.04. Одеса, 2018. 241 с. URL: http://www.oridu.odessa.ua/8/4/doc/dis_motr.pdf (дата звернення: 02.10.2021).
24. Подобєд Н.В. Міжнародний досвід реалізації молодіжної політики та можливості його застосування в Україні. *Економіка та держава. Державне управління*. 2011. № 9. С. 125–127. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2011/37.pdf (дата звернення: 02.10.2021).
25. Сучасний європейський досвід формування та реалізації молодіжної політики : навчальний посібник / Є.І. Бородін, Ю.В. Борисова, Н.М. Літвінова, І.В. Хохрякова. Дніпропетровськ : Пороги, 2008. 116 с. URL: https://dodmc.dn.ua/images/stories/Biblioteka/sycasnii_evrop_dosvid_formyvannia_ta_realizacii_molod_politiki.pdf (дата звернення: 02.10.2021).

REFERENCES:

1. Austria. Youth work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/austria/10-youth-work> [in English].
2. Bulgaria. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/bulgaria/101-general-context> [in English].
3. Country sheet on youth work in Germany. Retrieved from: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262550/Germany_info_youth+work_Nov_2017.pdf/f97a6fd9-6f20-dc56-de47-df6da1622889 [in English].
4. Czech-Republic. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/czech-republic/10-youth-work> [in English].
5. Denmark. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/denmark/10-youth-work> [in English].
6. Estonia. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/estonia/10-youth-work> [in English].
7. European Platform on Learning Mobility. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/european-platform-on-learning-mobility> [in English].
8. Finland. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/finland/10-youth-work> [in English].
9. France. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/france/10-youth-work> [in English].
10. Hungary. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/hungary/10-youth-work> [in English].
11. Latvia. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/italy/10-youth-work> [in English].
12. Italy. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/italy/10-youth-work> [in English].
13. Poland. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/poland/10-youth-work> [in English].
14. Slovakia. Youth Work. An official website of the European Union. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/slovakia/10-youth-work> [in English].
16. Youth work. Retrieved from: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/youth-work2> [in English].
17. Youth work. Retrieved from: <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-work> [in English].
18. Hrynchysyn, S.S. (2020). Mekhanizmy realizatsii molodizhnoi polityky v umovakh hlobalizatsii [Mechanisms for implementing youth policy in the context of globalization]. Candidate's thesis. Kyiv. Retrieved from: <https://ipk.edu.ua/wp-content> [in Ukrainian].
19. Hutsalova, M.V. (2014). Modeli molodizhnoi polityky v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Models of youth policy in the countries of the European Union]. *Naukovi pratsi. Politolohiia*. Vypusk 218. Tom 230. S. 18–21. Retrieved from: <https://mk-eu.at.ua/material/naukpratsi/gutsalova.pdf> [in Ukrainian].
20. Borodin Ye., Litvinova N. (2010). Diialnist yevropeiskyykh molodizhnykh tsentriv u konteksti pidtrymky Radioiu Yevropy neuriadovykh orhanizatsii [Activities of European youth centers in the context of Council of Europe support for non-governmental organizations]. Retrieved from: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03\(6\)/10beieno.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03(6)/10beieno.pdf) [in Ukrainian].
21. Molodizhna polityka v obiednanykh terytorialnykh hromadakh [Youth policy in united territorial communities] (2018) Kyiv. Retrieved from: <https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/ManualYW-1.pdf> [in Ukrainian].
22. Molodizhna polityka ta molodizhna robota [Youth policy and youth work] : materialy II mizhrehionalnoi nauk.-prakt. konf., 14 hrudnia 2017 r., m. Dnipro / za zah. red. Ye.I. Borodina. Dnipro : DRIDU NADU, 2017. 114 s. Retrieved from: http://www.dbuapa.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_12_14_material_dums.pdf [in Ukrainian].
23. Motrechko, V.V. (2014). Osoblyvosti formuvannia derzhavnoi molodizhnoi polityky v YeS ta perspektyvy yii implementatsii v Ukraini [Features of the formation of state youth policy in the EU and prospects for its implementation in Ukraine]. Retrieved from: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2014-02\(12\)/3.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2014-02(12)/3.pdf) [in Ukrainian].
24. Motrechko, V.V. (2018) Orhanizatsiia diialnosti subiektiv mistsevoho samovriaduvannia shchodo realizatsii molodizhnoi polityky [Organization of activities of local governments in the implementation of youth policy] Candidate's thesis. Odesa. Retrieved from: http://www.oridu.odessa.ua/8/4/doc/dis_motr.pdf [in Ukrainian].
25. Podobied, N.V. (2011). Mizhnarodnyi dosvid realizatsii molodizhnoi polityky ta mozhyvosti yoho zastosuvannia v Ukraini [International experience in the implementation of youth policy and the possibility of its application in Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava. Derzhavne upravlinnia*. № 9/2011. S. 125–127. Retrieved from: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2011/37.pdf [in Ukrainian].
26. Borodin, Ye.I., Borysova, Yu.V., Litvinova, N.M., Khokhriankova, I.V. (2008). Suchasnyi yevropeiskyi dosvid formuvannia ta realizatsii molodizhnoi polityky [Modern European experience in the formation and implementation of youth policy]. D.: Porohy. Retrieved from: https://dodmc.dn.ua/images/stories/Biblioteka/sycasnii_evrop_dosvid_formyvannia_ta_realizatsii_molod_politiki.pdf [in Ukrainian].